

**MAKEDONYA'DAN UZANAN TÜRKÇE BİR KÖPRÜ:
'KÖPRÜ DERGİSİ'****A TURKISH BRIDGE EXTENDING FROM MACEDONIA:
'JOURNAL OF 'KÖPRÜ'**

Necati DEMİR*
Nuray KAYADİBİ**

Özet:

Makedonya, tarih boyunca farklı milletlere ev sahipliği yapmıştır. Günümüzde de farklı dilden, dinden, kültürden insanların bir arada yaşadığı mozaik bir yapı teşkil etmektedir. Ülkede; Makedonlar, Türkler, Arnavutlar, Çingenerler (Romlar), Ulahlar, Yunanlar, Bulgarlar, Boşnaklar başta olmak üzere 34 farklı milliyet ve etnik grup yaşamaktadır. Bu topraklarda Türklerin uzun bir tarihî geçmişi söz konusudur. Makedonya'daki Türkler; Türk dilini, Türk kültürünü birlik ve beraberlik içerisinde yaşatmaktadırlar. Azınlık olmalarından kaynaklanan bazı sıkıntılarla karşılaşılrsa da Türkçe eğitim görmekte, Türkçe gazete ve dergi çıkarabilmektedirler. *Köprü* dergisi de Makedonya'nın Üsküp şehrinde çıkarılan, Makedonya Türk Edebiyatı'nın önemli isimlerinin ve Türk gençlerinin yazılarıyla seslerini duyurduğu Türkçe bir dergidir. Dergide çıkan yazılarda Türk kültürünün yoğun bir şekilde işlendiği görülmektedir. Bu çalışmada *Köprü* kültür sanat ve edebiyat dergisi ile Köprü Kültür Sanat ve Eğitim Derneği hakkında bilgi verilmiş, tanıtılmaya çalışılmıştır. Derginin edinilen sayıları incelenmiş ve dergide çıkan yazılar hakkında değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: "Köprü" Dergisi, Makedonya, Türkçe.

Abstract:

Macedonia has hosted to different nations throughout the history. It constitutes a mosaic structure in which people from different nations, languages and cultures live together. 34 different nationalities and ethnic groups, particularly Macedonians, Turks, Albanian, Gypsies (Roms), Bulgarians, Wallach, Greeks and Bosnians live in the country. A long history of Turkish is in question in these lands. Turks in Macedonia conserve the Turkish culture in unity. Even if some problems are confronted resulting from their being minority, they can study in Turkish and print out Turkish newspapers and journals. Journal of 'Köprü' is a journal which is printed out in Skopje city of Macedonia by which important names of Macedonian Turkish literature and Turkish youth make themselves heard. It is seen in the articles of the journal that Turkish culture is studied intensively. In this research,

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi – Ankara necatidemir@gazi.edu.tr

** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi – Ankara nuraykayadibi@gazi.edu.tr

information about 'Köprü' culture, art, literature journal and Association of 'Köprü' Culture, Art and Education has been given and it has been tried to be advertised. The editions of the journals which have been obtained have been examined and evaluations have been made about the articles in the journal.

Key words: Journal of 'Köprü', Macedonia, Turkish.

Giriş

Makedonya'daki Türk varlığının başlangıcı, M.S. 378'de Hunların Makedonya'dan geçerek Edirne yakınlarında Bizans ile savaşmasına kadar uzanmaktadır. Hunların ardından Kuman, Peçenek ve Uz Türkleri bu topraklarda önemli izler bırakmışlardır (Özkan, 2002: 57). Uzlar, 1065'te Tuna'yı geçip Balkanlar'a gelmişler, Tuna'dan sonra Peçeneklerin arkasından Makedonya, Trakya ve Selanik taraflarına inmişler, buraları yağmalamışlardır (Demir, 2011: 10).

XIII. yüzyılın sonlarında Makedonya'nın bazı bölgelerine (Üsküp, Manastır, Selanik, Kalkandelen, Gostivar) Anadolu'dan gelen Türkler yerleşmeye başlamışlardır; XIV. yüzyılın sonlarına doğru Makedonya bütünüyle Osmanlı hâkimiyetine girmiş ve bir Türk yurdu hâline gelmiştir (İnbaşı, 2002).

541 yıllık aralıksız bir hâkimiyetten sonra bu coğrafya 1912-1913 Balkan Savaşları sonucunda Ege Makendonyası Yunanistan'a, Pirin Makedonyası Bulgaristan'a ve Vardar Makedonyası Sırbistan'a verilmesi suretiyle Osmanlı hâkimiyetinden çıkmıştır (Turan, 1996: 21). Balkan Savaşlarından sonra göçler başlamış, Makedonya'da Türk nüfus oranı her geçen gün düşmüş ve Türkler azınlık durumuna gelmişlerdir.

Tarihî geçmişi antik çağlara kadar dayanan Makedonya coğrafyası, tarih boyunca doğu ile batı arasında ticaret, kültür ve sanat yolunun köprüsü olmuştur. Tarihin çok eski dönemlerinden beri Türkler hâkim unsur olarak bu bölgede yaşamışlardır. Makedonya'nın Osmanlı hâkimiyetinden çıkışından bugüne kadar da ihmal edilemeyecek sayıda Türk, Makedonya'da varlığını sürdürmektedir (Turan, 1996: 21). 1945 yılında Yugoslavya Sosyalist Devletler Federasyonu kurulmuş, Makedonya da söz konusu federasyona "Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti" adı altında katılmıştır (Nuredin, 2008: 65). Altı federal cumhuriyetten biri olan Makedonya, Yugoslavya Federasyonu'nun dağılmasını müteakip 8 Eylül 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir (Hamza, 1996).

Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'nda, Türkler ve öteki etnik gruplar 'milliyet' olarak ifade edilmektedir (Makedonya Cumhuriyeti Anayasası, 1991). "Başka ulusların anayasasında da var olan bu 'milliyet' terimi, çok

uluslu bir devletin içinde mevcut olan bir ulusal topluluk anlamını taşır; yani uluslararası anayasa terminolojisini kullanınca, Makedonyalı Türkler, ‘ulusal azınlık’ kapsamına girerler. Böylece, onlar ‘bir devletin dışındaki bir başka devlete, etnik olarak bağlı olan bir topluluktur’ (Ülker, 1998: 17).

Makedonya’daki Türkler günümüzde; *Üsküp, Gostivar, Kalkandelen, Ohri, Struga, Manastır, Kırçova, Debre, Köprülü, Valandova, Ustrumca, Radoviş ve İştıp*’te yaşamlarını devam ettirmektedirler. “Makedonya Türklerini Doğu ve Batı Makedonya Türkleri şeklinde ayırmak gerekir. Çünkü doğu ile batı birçok yönden farklıdır. Batı Makedonya Türkleri; ekonomik, sosyal, kültürel, eğitim vs. bakımdan daha çok imkâna sahiptirler. ... *Dedeli, Çalıkli, Gökçeli, Alikoç, Kocaali...* gibi yerlere başta Türkçe eğitim olmak üzere birçok yönden hizmet tam gitmediğinden dil, din, kültür açısından bölge Türkleri zayıf durumdadırlar” (Çayırılı, 2002: 444).

Azınlık hakları çerçevesinde günümüzde Makedonya Türkleri Türkçe eğitim görme; kendilerini geliştirmek ve ifade edebilmek için kültürel, sanatsal, akademik kurum ve dernek kurma/açma hakkına sahiptirler (Makedonya Cumhuriyeti Anayasası, 1991, Madde 48). “İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra yeni okullar, nitelikli öğretmenler, programlar, değerli eğitimcilerin eliyle en iyiye doğru yönelmiş uygulamalar devam ederken, Batı Makedonya ve Kosova’daki Türkçe eğitimine diğer milliyetlere nazaran beş altı yıllık bir gecikmeyle, yani, ancak 1951’den sonra başlanabilmektedir. 1912’de yasaklanan Türkçe eğitime, ancak kırk yıllık bir aradan sonra izin verilebilmiştir. Böyle bir gecikme, doğal olarak Türkiye Türkçesiyle Rumeli konuşma ve yazı dili arasında farklılıkların doğmasına neden olmuştur” (Hasan, 2001).

Bu çalışmamızda, Makedonya’da Türklerin çıkardığı Türk dilinin, Türk kültürünün en güzel örneklerle yansıtıldığı “*Köprü*” dergisi üzerinde durulacaktır¹.

1. Makedonya’da Türkçe Basın Yayın Hayatı

Makedonya’daki Türkçe basın yayını; Türklerin sosyal, kültürel ve siyasi yaşamında önemli bir yere sahiptir. Uzun süren bir hâkimiyetin ardından Türkler, Makedonya’da 1918 yılından sonra hukuken azınlık durumuna düşmüştür. Dolayısıyla Türkler ana dilleriyle değil Sırpça okumak zorunda kalmıştır. Türkçe evlerde ve günlük hayatta varlığını sürdürebilmiştir. “II. Dünya Savaşı’ndan sonra Tito’nun verdiği haklarla Makedonya Cumhuriyeti’nde ve Kosova Özerk Bölgesinde yaşayan Türkler Latin alfabesi kullanmaya başlamışlardır. Türkçe yayınlar yapılmaya, Türkçe eğitim veren okullar açılmaya başlamıştır” (Şeh, 1999: 309).

¹ 24.05.2012 tarihinde Üsküp’te “Köprü” dergisi ile ilgili yapmış olduğumuz görüşmede verdiği değerli bilgilerden dolayı Köprü Derneği Başkan Yardımcısı Muhsin Kurtiş’e teşekkürlerimizi sunarız.

1918-1941 yılları arasında Makedonya'da **Türkçe (eski harfli) yayınlanan gazeteler**; *Hak, Hak Yolu, Işık, Sada-yi Millet, Mücadele, Yeni Vakit, Doğru Yol* gazeteleridir (Kaya, 1999: 256). Makedonya'da Latin harfleri ile çıkan ilk Türkçe gazete, *Birlik*'tir ve 23 Aralık 1944'te yayımlanmaya başlamıştır. Gazetenin Makedonya'da yaşayan Türklerin kültürel yaşamının gelişimine, çağdaş Makedonya Türk Edebiyatı'nın temellerinin atılmasına ve gelişmesine önemli katkı sağladığı görülmektedir.

Makedonya'da yayımlanmış olan ve yayımlanmaya devam eden **gazete ve dergiler** şunlardır; "*Birlik gazetesi (1944)*", "*Pioner gazetesi (1950)*", "*Sevinç dergisi (1951)*", "*Tomurcuk dergisi (1957)*", "*Sesler dergisi (1968)*", "*Yeni Kadın dergisi (1949)*", "*El Hilal gazetesi (1987)*", "*Vardar dergisi (1994)*", "*Zaman gazetesi (1994) (International Newspaper)*", "*Köprü dergisi (2002)*", "*Dere dergisi (2003-2005)*", "*Hikmet dergisi (2003)*"², "*Ufuk dergisi (2009)*" ve "*Türk Kalemleri*", "*Haberci*", "*Yeni Balkan*" gazeteleri. Makedonya'da gazete ve dergi dışında çeşitli Türkçe edebiyat kitapları ve Türkçe ders kitapları da yayımlanmaktadır.

Türkçe **radyo programları**, Köprülü'ye bağlı bir Türk köyü olan Yukarı Vranovça'da 28 Aralık 1944'te 15'er dakika olarak başlamıştır. Savaş sonrası Üsküp Radyosu kurulmuş ve Türkçe yayınlar da yapmıştır. 1993'te radyodaki yayın süresi günlük 5 saate çıkarılmıştır (Şeh, 1999: 309-311).

"Makedonya'da Türkçe **televizyon programları** ilk olarak 1969 yılında başlamıştır. Önceleri Türkçe televizyon programları ayda birkaç kez iken 1980'li yıllarda haftada 4 gün, 1990'larda ise haftanın her günü yayımlanmaya başlar. Televizyonlarda haberlerin dışında, belgesel, çocuk, kültür, gençlik, eğlence, sağlık, gibi programlara yer verildiği görülür. Ağustos 2002'de Türkçe televizyon programları, etnik topluluklara ayrılan kanalda, 15.30-18.00 saatleri arasında yayımlanmaya başlamıştır. Ancak vericilerin güçlü olmamasından dolayı özellikle Doğu Makedonya'da izlenememe sorunu yaşanmıştır" (Çayırılı, 2007).

"Günümüzde Türkçe yayın MTV 2'de gerçekleştirilmektedir. Makedonya Cumhuriyeti'nde radyodaki Türkçe yayın televizyona kıyasla daha fazladır. Eskiden Üsküp Radyosu, Kalkandelen Radyosu, Gostivar Radyosu, Süper Fm, Rumeli Fm olmak üzere toplam beş radyo kanalı varken günümüzde devlet radyolarından sadece Üsküp Radyosu ayakta kalmıştır. Üsküp Radyosu her gün 9.00 -17.00 arası toplam 8 saat yayın yapmaktadır" (Emini, 2011: 31). Türkçe yayın yapan radyo, televizyon, gazete, dergi gibi faaliyetler, Makedonya'da hem Türkçenin ve Türk toplumunun gelişimini

² Geniş bilgi için bk. Yıldız, İpek. (2009). Makedonya'dan Gelen Türk Sesi: Hikmet Dergisi. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, Vol. 1, (2), s. 203-206.

sağlamakta hem de Makedonya Türklerinin sosyal, kültürel, ekonomik vb. sorunlarının dile getirilmesine ve çözümlenebilmesine katkı sağlamaktadır.

2. “Köprü Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi” ve “Köprü Kültür Sanat ve Eğitim Derneği”

Köprü, ilk olarak, Ocak 2002’de Makedonya’nın Üsküp şehrinde, Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Hayati Yavuzer ve bölüm öğrencilerinin çalışmaları sonucunda çıkarılmıştır.

Fotoğraf 1-2: Köprü Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisinin İlk ve Son Sayıları

Ocak-Şubat-Mart dönemi için üç aylık çıkarılan derginin Yayın Kurulunda; Leyla Şerif, Hüsrev Emin, Kefayet Abdürrahman, Şennur Süleyman, Adem Bayram, Nurel Kain, Adil Aluş bulunmaktadır. İlk sayıda *Köprü*’nün baş ve sorumlu yazarı, Adem Bayram’dır. 5. sayıda, başyazar Hüsrev Emin olur. 7. sayıda, derginin başkanı Köprü Kültür Sanat ve Eğitim Derneği adına Hüsrev Emin; başyazarı ise, Leyla Şerif’tir. 30. sayıda derginin sahibi, dernek adına Fuat Emin’dir. 34. sayıda, derginin sahibi dernek adına Ersin İsmail olur. Daha sonraki sayılarda Genel Yayın Yönetmeni *Leyla Şerif Emin*’dir. Zaman zaman bazı değişiklikler görülmekle birlikte son sayılarda derginin Yayın Kurulunda; *Fuat Emin, Ahmet Lökçe, Seyhan Murtezan İbrahimi, Hüsrev Emin, Bennu Musli* bulunmaktadır. Derginin ilk çıkışından günümüze kadar olan süreçte “Köprü”nün Danışma Kurulunda Makedonya Türk Edebiyatı’nın önemli isimlerinden *Fahri Kaya, Avni Engüllü, Fahri Ali, Nizam Reşit, Süleyman Baki* yer almaktadır. Dergi’nin isim kaynağının ne olduğunu Leyla Şerif’in ilk sayıda bulunan “*Köprü*”nün *Hikâyesi*” adlı yazısıyla öğrenmekteyiz (S.

1, s. 6). “Osmanlı Devleti, Makedonya’yı sınırları içerisine aldıktan sonra bu ülkede çok büyük yatırımlar yapmıştır. Osmanlının yaptırdığı köprüler, yollar, alışveriş merkezleri, su kanalları, hanlar, hamamlar, medreseler, zaviyeler, imarethaneler, camiler, mescitler sayılamayacak kadar çoktur. Yapılan dinî ve sosyal tesislerden bazıları aradan yüzyıllar geçmesine rağmen hâlâ ayaktadır” (Demir, 2009). Bunlar arasında Makedonya’daki Türkler için özel bir anlam taşıyan yapı da tarihî “Taşköprü”dür. İşte “Köprü” adı da *Taşköprü*’den gelmektedir.

Köprü dergisinin amacını ilk sayıda Adem Bayram şu şekilde açıklamıştır: “Makedonya Türkleri olarak, bize ait olan kültürel değerlerimizi yansıtan konulara geniş yer vermek ve böylece ortak kültürel bilincin uyandırılması ve yükseltilmesine katkı sağlamak temel amacımızdır. Son birkaç yılda Makedonya Türk basınında kültür-sanat konularını ele alan bir derginin olmayışı bu alanda büyük bir boşluk oluşturmaktadır. Amaçlarımızdan biri de elimizden geldiği kadar, ortada var olan bu boşluğu en iyi şekilde doldurabilmektir. Gayelerimizin arasında belki de en önemli olanı, kendi kültürel değerlerine bağlı olan ve değerleriyle gurur duyan yeni bir kuşağın oluşturulmasında köprü görevini yapmaktır” (S. 1, s. 4).

Dergi, Mart 2003’te dernekleşmiş ve ‘Köprü Kültür Sanat ve Eğitim Derneği’ çatısı altında çalışmalarına devam etmiştir. Önceleri üç aylık çıkmaya başlamış, sonra aylık olarak yayınlamış. Son iki yıldır da tekrar üç aylık olarak yayımlanmaya başlamış ve önümüzdeki yıllarda da bu aralıklarla yayımlanacağı belirtilmiştir. En son “Nisan Mayıs Haziran 2012” döneminde 52. sayı çıkarılmıştır.

Köprü dergisi Makedonya’daki Türklerin sesini, varlığını duyurmasında bir araç olarak görülmektedir. Alışılmışın dışına çıkılarak önce dergi, sonra dernek kurulmuştur. Dernek, ilkokul öğrencilerine hafta sonları ders vermekte, etüt yaptırmaktadır. Makedonca, İngilizce dersleri verilmektedir. Makedonlar, Arnavutlar için Türkçe kursları düzenlenmektedir. Liseli öğrencilerle güncel-aktüel konularla ilgili sohbetler yapılmakta, bu öğrencilere yönelik kültür gezileri ve yaz kampları düzenlenmektedir. Üniversiteli öğrencilere konferans verilmektedir. Türkiye’den önemli şahsiyetler getirilmekte ve üniversiteli öğrencilerle buluşturulmaktadır. Dernek Türk öğrencileri eğitip hayata ve topluma hazırlamaktadır. Gençler, bu dernek çalışmaları bünyesinde bilinçlendirilmektedir.

“Köprü” Kültür Sanat ve Eğitim Derneği, Türklerin ülkede azınlık olduğu gerçeğini unutmadan faaliyetlerini sürdürmektedir. Dernek, Makedonya’da yaşayan Türklerin ve diğer milletlerin sorunlarının çözümünü gençler ve eğitim olarak görmektedir. Hedefleri doğrultusunda, Makedonya’da yaşayan Türk toplumunun kültürel, millî ve manevi değerlerini koruyup geliştirilmesini sağlamaya çalışmaktadır.

Fotoğraf 3: Makedonya Üsküp'te Köprü Derneği

Balkanlar'da kurulan ilk özel Türkçe kütüphane Köprü Derneği bünyesinde bulunan “Âşık Çelebi Kütüphanesi”dir. Kütüphane bünyesinde bugün 5000 Türkçe kitap bulunmaktadır. Kütüphane halka açıktır, herkes kütüphaneden ve çalışma salonundan faydalanabilmektedir.

Fotoğraf 4: Üsküp'te Köprü Derneği'nde “Âşık Çelebi Kütüphanesi”

Üsküp Büyükşehir Belediyesinin gençlik meclisine üye olan “Köprü Kültür Sanat ve Eğitim Derneği” her gün 10.00-18.00 arası açıktır. Makedonya'da *Türk varlığı* anlamında “Köprü Derneği” tabelasının bile çok önemli olduğunu dile getiren Muhsin Kurtiş³, çok uluslu bir toplumda

³ 24.05.2012 tarihinde Üsküp'te Köprü Derneği Başkan Yardımcısı Muhsin Kurtiş'le “Köprü” dergisi ile ilgili yapmış olduğumuz görüşme.

azımlık olarak yaşamanın zorlukları olduğunu fakat *inanç* ve *bilinç* ile derginin-derneğin ayakta durduğunu belirtmektedir.

Makedonya'da çocuk dergiciliği konusundaki boşluğu doldurmak amacıyla *Köprü* dergisi bünyesinde Ekim 2009'da 9-13 yaşlarına hitap eden *Kardelen* çocuk dergisi çıkarılmaya başlanmıştır. *Kardelen* çocuk dergisi Türk çocukların hem ilgisini çekecek, onları eğiterek, eğlendirerek gelişimlerine katkı sağlayacak hem de millî ve manevi duygularını geliştirecek nitelikte hazırlanmaktadır. Bugün Makedonya'daki hemen hemen bütün Türk okullarına bu dergi ulaşmaktadır.

Makedonya'da Türkçe gazete ve dergilerden *Birlik* gazetesi, *Sesler* ve *Sevinç* dergilerinin arşivi Köprü Derneği'nde bulunmaktadır.

"Köprü"de; *Adem Bayram, Leyla Şerif, Fahri Kaya, Avni Engüllü, Hüsrev Emin, İlhami Emin, Avni Abdullah, Hayati Yavuzer, Oktay Ahmed, Fahri Ali, Ardiyan İsmaili, Kefayet Abdürrahman, Ahmet Lökçe, Sedat Süleyman, Aryeta Ahmet, Neyat Selman, Suat Engüllü, Melahat Engüllü, Durak Puzmaz, Sevim Bahtiyareviç, Recep Bugariç, Recai Özcan, Abdülkadir Hayber, Şecaettin Koka, Mirto Zengo, Tamilla Aziyeva, Emin Üskübi, Fatih Murtezan, Melek Seyfulai, Taner Güçlütürk, Ahmet Kurtiş, Nedim Emin, Sevba Abdula, Hasan Tezcan, Bennu Musli, Gülasfi Melani, Zeynel Beksaç*, gibi hem Makedonya Türk Edebiyatı'nın önemli isimleri hem de Makedonya Türk gençleri şiir, hikâye, deneme, tarih, kültür, folklor, gezi yazıları ile seslerini duyurmaya çalışmaktadırlar.

Dergideki yazı ve şiirlerde *aşk, özlem, göç, Türklük, Türkçe* konuları yoğun bir şekilde işlenmiştir. *Köprü*'de Makedonya Türklerinin sorunlarına, edebiyat eserlerinin-kitaplarının tanıtımına, kitap analizlerine, tahlillere, Makedonya'daki önemli Türk şahsiyetlerle yapılan röportajlara, Makedonya'daki Türk Edebiyatı'nda öne çıkan isimlerin farklı çalışmalarına, Makedonya Türklerince söylenen manilere, türkülere, halk edebiyatı ürünlerine, Makedonya'da ve Balkanlar'da gerçekleştirilen Türkçe kültür sanat etkinlik haberlerine, özdeyişlere yer verilmektedir.

2.1. Köprü Dergisinde Öne Çıkan Yazılar

Köprü'de özellikle derin ve güçlü üslubuyla *Leyla Şerif Emin*'in deneme yazıları dikkat çekici özelliktedir. Realist bir yazar, edebiyatçı, öğretmen, siyasetçi, Makedonya Cumhurbaşkanlığı üyesi olan Fahri Kaya'nın yazıları dergide öne çıkan yazılardandır.

Sanat fidanlığı bölümünde özellikle Makedonya'daki genç kalemlerin her türlü konu ile ilgili şiirleri ve yazıları yer almaktadır.

Her sayıda olmasa da derginin ya başında ya da sonunda Makedonya'da ve Balkanlarda Türklerin gerçekleştirdiği kültür sanat etkinlik haberleri yer almaktadır. Yahya Kemal'le ilgili olarak yazılan

yazılar dikkat çekmektedir. Yahya Kemal'in şiirlerine de sık sık yer verilmiştir. Türk kültürü, gelenekler, Üsküp ve tarihi, göç konulu yazılar dergide önemli bir yere sahiptir. 10. sayıda özellikle Makedonya'daki "Türkçe eğitim sorunu" üzerinde durulmuştur. 14. sayıda Makedonya'daki Türkler açısından kanayan bir yara olarak nitelendirilen "beyin göçü" ele alınmıştır. Doğu Makedonya sorunu, 8. sayıda yoğun olarak işlenmiştir.

Köprü'nün Aralık 2010'da çıkan 46. sayısı *Fahri Kaya* adına hazırlanmış özel bir sayıdır. 2008 yılında 3. özel sayı olarak Yahya Kemal özel sayısı çıkarılmıştır. 47. sayı, derginin diğer sayılarında yayımlanan seçme yazılardan oluşan "Nostalji" özel sayısı olarak çıkmıştır. *Köprü*'nün 48. sayısı *Şehr-i Üsküp* adını taşıyan özel bir sayıdır.

2.1.1. Önemli Edebiyat Şahsiyetlerinin ve Eserlerinin Tanıtıldığı Yazılar

Köprü dergisinde önemli edebiyat şahsiyetleri eserleriyle beraber tanıtılmaya çalışılmıştır. İlk sayısında Avni Abdullah "Böyle *Sevildiğini Bilir miydi?*" başlıklı yazısında "Dizeleriyle Türkçenin o güzel şiirlerini yazan, öncelikle bizleri, Rumelileri, Makedonya Türklerini önce bize sonra da diğer ülkelerde anlatabilmesini becerebilmiş koca bir şairdir Necati Zekeriya. Dizelerinde kimi tatlı tatlı, kimi de hüznle bizleri gülümseten bu koca şair 13 yıl sonra da aramızda. 13 yıl sonra da sevebiliyor." demekte ve Makedonya Türk Edebiyatı'nın önemli şairlerinden Necati Zekeriya hakkında bilgi vererek onu özellikle genç kuşağın tanınmasını sağlamaya çalışmaktadır (S. 1, s. 7-8). Turan Karataş "Yahya Kemal ve Din" başlıklı yazısında Yahya Kemal'i anlatmakta ve onun şiirlerinde din konusunu irdelemektedir (S. 32, s. 10-13). Abdülkadir Hayber, "Suat Engüllü: Makedonya Türklerinin Edebiyatından" adlı yazısında Makedonya Türk Edebiyatının önemli isimlerinden Suat Engüllü ve eserleri, çalışmaları hakkında bilgi vermektedir (S. 32, s. 14-21).

Abdülkadir Hayber, 34. sayıda Türkçeyi güzel bir üslupla kullanan Vasfi Samim'in *Edebiyat Deyince* isimli eserinden yola çıkarak Vasfi Samim ve çalışmaları hakkında " 'Edebiyat Deyince...' Hakkında Birkaç Söz" adlı yazısı ile bilgi vermektedir (S. 34, s. 10-14). Aynı yazar 35. sayıda da "Makedonya Türklerinin Edebiyatından 'Alaettin Tahir'" adlı yazısında Alaettin Tahir'in hayatından bahsetmekte ve onun *Yabancı* adlı hikâyesine yer vermektedir (S. 35, s. 14-18). Mehmet Tekin "Yahya Kemal'in Paris Serüveni Yahut Bir Firari'nin Kimlik Arayışı I-II" adlı yazıları ile iki sayıda (34. ve 35. sayılar) Yahya Kemal'in Paris'e gidiş koşullarını ve Paris'in ondaki kimlik değişimini anlatmaktadır (S. 34, s. 26-31 - S. 35, s. 32-39). Taner Güçlütürk, Kosovalı şair Zeynel Beksaç'ı tanıttığı ve Ahmet Haşim Büyük Ödülüne layık görüldüğünden bahsettiği "Kosova Türk Çağdaş Edebiyatına Bir Ödül Daha" adlı bir yazı kaleme almıştır (S. 39, s. 16-18). Yaser Halim, "Kalemi Dillerde Bayrak, Kendi Gönüllerde Taht" isimli

deneme yazısı ile Mehmet Akif Ersoy'u anlatmaktadır (S. 39, s. 24-27). İlhan Yardımcı, "Yahya Kemal ve Türk İstiklal Harbi" başlıklı yazısı ile Yahya Kemal'i anlatmaktadır (S. 39, s. 30-33). Fahri Kaya, "Türk Edebiyatında Güçlü Bir Ses" başlığındaki yazısı ile Yahya Kemal Beyatlı hakkında detaylı bilgi vermektedir (S. 40, s. 20-26). Cumhuriyet Çağlar, "Koca Sinan'ın Mimarlığında İşlev" başlıklı yazısında Mimar Sinan ve eserleri hakkında bilgi vermektedir (S. 43, s. 14-16).

Avni Engüllü, Fahri Kaya'yı farklı yönleriyle tanıttığı "Fahri Kaya Derken" adlı yazısında "Fahri Kaya Makedonya, Kosova ve genelde Balkanlarda 60 yılı aşkın bir dönemdir Türklüğün, Türkçenin, Türk kültürü ve sanatının nöbetine durmuştur. Yürekli bir şekilde bu topraklarda kimliğimizin onurlu ve yüzü ak yaşatılması için öncelikle insancıl ve evrensel değerlere sadık kalıp büyük bir aydın olarak ayakta alkışlanacak çalışmalar sunmuş ve sunmaya devam etmektedir. (S. 46, s. 9-11)" diyerek Fahri Kaya'nın önemli bir isim olduğunu belirtmektedir. İlhami Emin "Eleştirmen-Araştırmacı ve Öykü Yazarı Olarak 'Fahri Kaya'" adlı yazısında Fahri Kaya'nın Makedonya Türk basın yayın hayatındaki öneminden, çalışmalarından bahsetmektedir (S. 46, s. 12-14). Fahri Ali "Yazarımız Fahri Kaya'yı 80. Yaş Gününde Anarken" başlıklı yazısında Fahri Kaya'nın karakteri ve eserleri üzerinde durmakta, onun Makedonya Türk Edebiyatında önemli bir şahsiyet olduğunu vurgulamaktadır (S. 46, s. 17-19). Saadet Nebi "Edebiyatımızın ve Gazeteciliğimizin Çınarı –Fahri KAYA-" başlıklı yazısında Fahri Kaya'yı tanıtmaktadır (S. 46, s. 22-24). "Fahri Kaya edebiyatımızın çınarı, Makedonya siyasetinin güçlü ismi ve Makedonya ile Türkiye arasındaki güçlü dostluğun önemli mimarlarından." diyerek Kaya'nın değerini ve önemini vurgulamaktadır. (S. 46, s. 24). İskender Muzbeg "Edebiyat Ormanımızın Çınarı" başlıklı yazısında "Şiirlerinde ve hikâyelerinde pedagojiye önem veren, eğitim bilim ilkelerini mısralara serpiştiren, ustaca yerleştirebilen, bunu bir yandan öğretmen olarak çalıştığı yıllara borçlu olan, diğer yandan da öğretmen olarak çalışmanın ve Türkçe lektür kitaplarının olmayışının gerektirdiğinin, hatta zorunlu kıldığının farkına varıp somut şartlarda somut ihtiyaçları karşılamak için gerçekleştiren, bunu yaparken de köy hayatını ve çocuk dünyasını sevgiyle ve içtenlikle kucaklayan bir sanatçıdır." (S. 46, s. 26) diyerek Fahri Kaya ve eserlerine, şiirlerine değinmektedir. Sevin Alil, "Fahri Kaya'nın Doğumunun 80'inci Yıldönümü Etkinliği" başlıklı yazısında Fahri Kaya'yı tanıtmakta, Türk kültürüne ait değerleri şiirleri, hikâyeleri ve antolojileriyle ölümsüzleştirdiğini belirtmektedir (S. 46, s. 28-29). Avni Engüllü, "Üsküp Türk Tiyatrosu'nun Çınarı..." başlıklı yazısında Lütfi Seyfullah'ı anlatmaktadır (S. 47, s. 28-29).

Saadet Nebi, "Prof. Dr. Yusuf Hamzaoğlu ve –Balkan Türklüğü-" başlıklı yazısında Yusuf Hamzaoğlu'nu tanıtmakta ve Balkan Türklüğü eseri hakkında bilgi vermektedir (S. 51, s. 15-19). "Mehmet Akif Ersoy'un Hayatı,

Şahsiyeti, Fikir Dünyası ve Şiirlerinde Sosyal Hayata Yönelik Eleştirileri-I” başlıklı yazısında Cihangir Celal Ersoy, Mehmet Akif Ersoy’un hayatını detaylı bir şekilde anlatmaktadır (S. 51, s. 20-27). Cihan Celal Ersoy 52. sayıdaki “*Mehmet Akif Ersoy’un Hayatı, Şahsiyeti, Fikir Dünyası ve Şiirlerinde Sosyal Hayata Yönelik Eleştirileri-II*” başlıklı yazısında da Mehmet Akif’in eserlerine ve şiirlerindeki sosyal hayata yönelik eleştirilerine yer vermiştir (S. 52, s. 20-32).

2.1.2. Makedonya’daki Edebiyatçılarla, Önemli Şahsiyetlerle Yapılan Röportaj Yazıları

Köprü’de Makedonya’daki edebiyatçılarla, önemli şahsiyetlerle yapılan röportajlar yer almaktadır. Bu röportajlarda önemli noktalara değinilmiştir:

İlk sayıda (2002) Adem Bayram ve Aynur Recep; Prof. Dr. Hamdi Hasan ile röportaj yapmışlardır (S. 1, s. 16-19). Hasan, kendi çalışmalarından bahsetmiş, Makedonya’da Türk halk edebiyatı konusuna değinmiştir. Hasan, 25-26 Ekim 2001 tarihlerinde Türkiye’de düzenlenen “*Avrupa Konseyi 2001 Avrupa Diller Yılı – Avrupa’da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sempozyumu*”na katıldığını belirtmiş ve “*Bu sempozyumda Türkçenin Avrupa’daki konumu, öğretimi, karşılaştığı sorunlar, önerilen çözüm yolları, bu sorunların çözümünde öğretmenlere düşen görevler, Türkçenin okutulduğu ülkelerin ilgili organlarına düşen görevler ve ana ülke olarak Türkiye’ye düşen görevler enine boyuna tartışıldı ve belirli kararlara varıldı. Netice itibarıyla sempozyum amacına uygun bir biçimde düzenlenmiştir ve hem Türkiye hem de Türk dünyası açısından olumlu ve faydalı olmuştur.*” (S. 1, s.19) diyerek sempozyumla ilgili düşüncelerini dile getirmiştir. Hasan bu sempozyumda “*Makedonya’da Okutulan Türkçe Ders Kitaplarının Nitelikleri*” başlıklı bir bildiri sunduğunu ifade etmiştir.

Melek Seyfulai ve Gülasfi Melani 2010 yılında Hamdi Hasan ile yeniden röportaj yapmışlardır. Hasan’ın, Kiril ve Metody Üniversitesine bağlı olan Blaje Koneski Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün kurucularından olduğu belirtilen röportaj dergide “*Prof. Dr. Hamdi Hasan’la Röportaj- Hamdi Hasan Kimdir?*” başlığıyla yer almaktadır (S. 45, s.10-15).

Tefeyyüz İlköğretim Okulu müdürü Gönül Bayraktar ile yapılan röportajda Bayraktar, Makedonya’da ilköğretim okullarındaki eğitim hakkında görüşlerini bildirmiş ve var olan durumu anlatmıştır (S. 16, s. 28-30).

Figen Süleyman’ın 17. sayıda Fahri Kaya ile yapmış olduğu röportajda Kaya, “*Bu topraklarda varlığımızı ispat etmek için yazıyorum.*” diyerek önemli bir noktaya temas etmiştir (S. 17, s. 24-33). Hüsrev Emin’in, Marko Cepenkor Folklor Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Sevim Piličkova ile yapmış

olduğu mülakat 22. sayıda yayımlanmıştır (S. 22, s. 23-25). Piliçkova, “Makedonya'daki farklı kültürlerden gelen ortak noktalar, hoşgörüyü köprüsünü oluşturmak için iyi bir malzemedir.” diyerek Makedonya'daki Türk folklor çalışmaları hakkında bilgi vermiştir.

Ahmet Kurtiş'in Makedonya'da radyo programcısı Behiç İbrahim Bayram ile yapmış olduğu röportaj “Efendim Sen misin? Efendim Benim” başlığıyla yer almaktadır (S. 40, s. 10-14). Leyla Şerif Emin'in “Tabandan Zirveye Kadar –Fahri Kaya -” adlı Fahri Kaya ile yapmış olduğu röportaj bulunmaktadır (S. 46, s. 30-32). Avni Engüllü'nün Üsküp Kliment Ohridski Pedagoji Fakültesinde Müzik bölümünde görevli olan Prof. Dr. Aida İslam ile yaptığı röportaj yer almaktadır (S. 48, s. 19-21).

Rabia Betül Gürel, Çiğdem Ülker ile röportaj yapmış, yazarın kitabı “Makedonlar İçin Türkçe” üzerinde durulmuştur (S. 41, s. 30-31).

Üsküp Kiril Metodi Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı Prof. Dr. Sevin Alil ile yapılan röportajda (S. 52, s. 13-19) Alil, bölüm ve öğrenciler hakkında bilgi vermiş ve Makedonya'da Türk Edebiyatı ile ilgili genel bir değerlendirme yapmıştır. “Eğer temel eğitimde eksiklik varsa bu ilerde kapanmaz büyük yaralara neden olacaktır. Bu nedenle ilkokul kitaplarına önem verdim.” (S. 52, s. 15) diyerek ders kitaplarına değinmiştir.

2.1.3. Değerlendirme, İnceleme, Tahlil Yazıları

Köprü'de Türk Edebiyatı'nın ve Makedonya Türk Edebiyatı'nın önemli eserlerinin değerlendirme, inceleme, tahlil yazılarına yer verilmiştir.

Recai Özcan, “İlhami Emin'in İlk Romanı 'Yürüyen Duvar' Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı yazısı ile Emin'in bu romanı üzerinde verdiği mesaj, dil vb. bakımlardan ele alarak çok yönlü bir değerlendirme yapmıştır (S. 32, s. 22-26). Nedim Emin, “Bu Ülke –Cemil Meriç -” adlı yazısında Meriç'in “Bu Ülke” adlı kitabından alıntılar yaparak içeriğinden bahsetmekte, tahlil yaparak kitabı tanıtmaktadır (S. 32, s. 38-39). Recai Özcan, “‘Tez, Antitez, Sentez’ ya da ‘Köy Romanı’ Bağlamında Suzan Romanına Bir Bakış” adlı roman incelemesi çalışmasında Mustafa Karahasan'ın “Suzan” adlı romanı üzerine geniş bir değerlendirme yapmıştır (S. 34, s. 15-19).

Şecaettin Koka'nın Mustafa İsen'in “Varayım Gideyim Urumeli'ne” adlı kitabının tahlilini yaptığı “Prof. Dr. Mustafa İsen'in “Varayım Gideyim Urumeli'ne Kitabı Üzerine” başlıklı yazısı bulunmaktadır (S. 35, s.42-43). Recai Özcan, “Türk Romanında Kahramanın Karaktere Dönüşümü: 'Resmi Efendi'den Ahmet Cemil'e” başlıklı yazısında Ahmet Mithat ve Halit Ziya'da karakter ve kahramanlar açısından karşılaştırma yaparak bir değerlendirmeye gitmiştir (S. 35, s. 19-23). Recai Özcan'ın Atilla İlhan'ın

şairlerinden örneklerle kaleme aldığı “*Atilla İlhan’ın Şiirlerinden Yansımalar: Şehir, Hüzün ve Ölüm*” isimli yazısı yer almaktadır (S. 39, s.11-15). Kadir Taha’nın; Nurettin Topçu’nun “Mehmet Akif” kitabını tahlil ettiği “ ‘Mehmet Akif Ersoy’ Nurettin Topçu- Dergâh Yayınları, 1998” başlıklı yazısı yer almaktadır (S. 39, s. 37-39). Recai Özcan’ın “ ‘Hatıradan Hafızaya’ İki Önemli Eser” başlıklı yazısında Ahmet Reşit Rey’in “*Gördüklerim-Yaptıklarım*” ve Tunalı Hilmi’nin “*Makedonya, Mazi, Hâl, İstikbal*” adlı eserleri değerlendirilmektedir (S. 45, s. 6-9). Çiğdem Ülker, “*Fahri Kaya’nın Eserlerinde Göç Olgusu*” başlıklı yazısında, Makedonya Türk toplumunun düşünsel yapısını oluşturan aydınlardan biri olan Fahri Kaya’nın eserlerinde göç unsurunu ele almıştır (S. 46, s. 15-16).

Makedonya’daki Türklerin göç eden hemşehrileri ardından duydukları hüznün ve yalnızlık diğer Makedonya Türk Edebiyatı’nın örneklerinde görüldüğü gibi Kaya’nın eserlerinde de ön plana çıkmaktadır. Avni Abdullah, “ ‘*Güle Güle’nin Gülerek Düşündürdükleri...*” başlıklı yazısında Fahri Kaya’nın aşırıya kaçmadan öz Türkçeyi ustalıkla kullandığından bahsetmiştir. *Güle Güle* adlı hikâye kitabının eğitici özellikli, güldürürken düşündürülen özelliklere sahip bir eser olduğunu ifade etmektedir (S. 46, s. 24). Recai Özcan, “*Ya Şimdi ya da Hiçbir Zaman*” başlıklı yazısında İvan Goncharov’un tarihe geçen kahramanı Oblomov’u karakter açısından tahlil etmektedir (S. 48, s. 22-26).

2.1.4. Kitap ve Eser Tanıtım Yazıları

Köprü dergisinde, kitap ve eser tanıtım yazılarına yer verilmiştir.

Abdülmecit Nureddin’in “*Osmanlı Sonrası Makedonya*” adlı kitabı Ahmet Lökçe tarafından tanıtılmıştır (S. 32, s. 41). 34. sayıda kitap tanıtımı bölümünde Ali Lökçe tarafından Prof. Dr. Yılmaz Özakpınar’ın “*Kültür ve Medeniyet Arayışları ve Bir Medeniyet Teorisi*”, Mustafa Çıpan’ın “*Klasik Türk Şiirinden Seçmeler*”, Necip Fazıl Kısakürek’in “*Çile*”, İsmet Özel’in “*Üç Mesele*”, Ahmet Davutoğlu’nun “*Civilizational Transformation and The Muslim World*” adlı kitapları tanıtılmıştır (S. 34, s. 38-40). Nedim Emin tarafından H. Yıldırım Ağanoğlu’nun “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Balkanlar’ın Makûs Talihi: Göç” adlı kitap tanıtılmıştır (S. 36, s. 37-40).

Fahri Kaya “*Güncelliğini Yitirmeyen Bir Kitap- Çağdaş Türkiye*” başlıklı yazısı ile dönemin Yugoslavyasında ünlü gazetecilerin yazılarından oluşan “*Çağdaş Türkiye*” adlı kitabı tanıtılmaktadır (S. 39, s. 34-36). Bursa’da çıkan *Balkan Araştırmaları Dergisi ile Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi* tanıtılmaktadır (S. 43, s. 26-27).

Kitap tanıtımı bölümünde Hamdi Hasan’ın Makedonya Türkleri tarafından söylenen türküleri şekil ve konu bakımından tasnif ederek incelediği “*Makedonya Türklerince Söylenen Türküler*” adlı kitabı tanıtılmaktadır. Eserde türkü hakkında detaylı bilgi verilmiştir ve kitapta

700'ü aşkın türkü bulunmaktadır. Hasan'ın "Makedonya Türklerince Söylenen Bilmeceler ve Tekerlemeler" adlı kitabı da tanıtılmıştır (S. 45, s. 18-19).

Abdülkadir Hayber 1979'da kaleme aldığı "'Güle Güle' Çocuklardan Yana-Gelecekte Yana" adlı yazısında Yugoslavya'da Türkçe yayınlar içerisinde çocuk yayınlarının önemli bir yeri olduğunu, Birlik yayınlarından çıkan "Güle Güle" adlı hikâye kitabıyla Fahri Kaya'nın çocukların dünyasına ustalıkla girmeyi başardığını belirtmektedir. Hayber, bu kitapla ve Fahri Kaya ile ilgili değerlendirmelerini aktarmıştır (S. 46, s. 20-21).

48. sayıda kitap tanıtımı bölümünde Köprü Derneği Yayınlarından çıkan Enes İdriz'in "*Değerler Dünyası Açısından Üsküp (Sosyolojik Bir İnceleme)*" adlı kitabı tanıtılmıştır (S. 48, s. 33). "*Bu kitap 500 yıllık bir dönem zarfında aynı çatı altında farklı etnik özelliklere, dine ve kültüre mensup insanları bir arada huzur ve güven içinde yaşatabilen Osmanlı İmparatorluğu'nun varlığını ve onun dağılımı sonucunda Üsküp şehrine ve hayatlara düşen sosyolojik bir gölgeyi arındırmaktadır. .... Dünya tarihi boyunca toplumların şehirleşme serüvenini ortaya koyan yazar, büyük bir medeniyetin durdurulması sonucunda dağılan yapının bir şehre izdüşümünü ifade etmektedir.*" şeklinde bir tanıtım yazısı yazılmıştır.

2.1.5. Folklorumuzdan Bölümü Yazıları:

Dergide, "*Folklorumuzdan*" başlığı altında Makedonya Türklerinin anonim halk edebiyatı ürünlerine yer verilmektedir.

İlk sayıda Şükriye Yusuf'un derlemiş olduğu anonim bir masala yer verilmiştir (S. 1, s. 20). Maide Salih'in derlediği maniler bulunmaktadır. Özellikle "*Leblebi koydum tasa/ Doldurdum basa basa / Güzellerden güzelsın / Azıcık boyun kısa*" (S. 1, s. 20) manisi Anadolu'da da çok bilinen bir manidir. Refik Boşnak tarafından "*Kocacık Köyünde Kullanılan Deyimler*" başlığında (S. 32, s.42) Makedonya'nın Kocacık Köyünde kullanılan bazı deyimler ve açıklamaları verilmiştir. *Acı haber, aç gözlü, aç kurt gibi saldırmak, baba adam, ağızda sakız olmak, ...* gibi. Bu deyimler Anadolu'da da sık kullanılan deyimler olması ile dikkat çekmektedir. Refik Boşnak tarafından "*Padişah ile Evladi*" isimli bir masal anlatılmıştır (S. 35, s. 44). "*Radoviş Yöresine Ait Maniler*"e yer verilmiştir. Maniler Yılmaz Şerif tarafından aktarılmıştır (S. 39, s. 40). "*Karşıda kara çocuk / Saçını tara çocuk / Beni sana vermezler / Avucunu yala çocuk*". Sevgi Mustafafova tarafından derlenen "*Viniça Yöresine Ait Maniler*" yer almaktadır (S. 40, s.36). "*Kar yağdı kürek ister / Evimiz direk ister / Viniça'dan kız almak / Demirden yürek ister.*"

Sadiye Emin'in derlediği "*Vrapçište Yöresine Ait Düşün Türküleri*"nden örnekler bulunmaktadır (S. 43, s.32). "*Vrapçište Sunnet Türküleri*" başlığında Sadiye Emin'in derlediği sunnet türküsü yer

almaktadır (S. 45, s.32). Bekir Abdi'nin derlediği “Radoviş Yöresinden Sevgi Manileri” bulunmaktadır (S. 11, s. 32): “Bu bunar kara bunar / Hep kuşlar bana konar / Söyle be kara gözlüm / Yüreğim neye yanar.”, “İstanbul’un kilimleri / Akça giyer gelinleri / Yaktı kül etti beni / Çakır Ayşem dedikleri”. Birsen Mustafoska'nın derlediği “Pirlepeye Bağlı Olan Kanatlar Köyüne Ait Manileri” yer almaktadır (S. 48, s.37): “Suya giderim suya / Elmayı soya soya / Kaldır yarım bufkani/ Goreyim doya doya”, “Atma tasi vurursun / Yar ellerin kurusun / Gezme bizim mahalede / Belani da bulursun.”

52. sayıda Melek Seyfulai tarafından hazırlanan maniler bulunmaktadır (S. 52, s. 33): “Karafilsın bübersın / Bilerim ki güzelsın / Dilmi dedim Alacim / Niçin gayle çekersın.”

2.1.6. Üsküp ile İlgili Yazılar:

Üsküp’ü anlatan, dile getiren, Üsküp ile ilgili duyguların yansıtıldığı yazılar dergide yoğun olarak bulunmaktadır.

Önder Özgürlü’nün Üsküp hakkındaki ilk izlenimlerini yazdığı “Üsküp’te İlk Günler” adlı yazısı ilk sayıda yer almaktadır (S. 1, s. 12-13). Leyla Şerif’in “Kaybolan Şehir” adlı Üsküp’le ve birlik bütünlük olmakla ilgili yazısı bulunmaktadır (S. 1, s. 22). Kefayet Abdürrahman’ın Üsküp’ün Osmanlı’dan kalan tarihî eserlerinden ve Vardar’dan bahsettiği “Yüzyıllar Öncesine Yolculuk” adlı yazısı (S. 1, s.23), Hayati Yavuzer’in “Vardar’ın Kucağında” adlı Vardar Nehri’nin hüznünü, özlemine anlattığı yazısı (S. 1, s. 25), Emine Hilal Ercan’ın “Üsküp’e Hasret” adlı Üsküp’e olan sevgisini ve özlemine anlattığı yazısı dergide yer almaktadır (S. 1, s. 47). Halime Yıldız’ın Üsküp ile ilgili izlenimlerini anlattığı ve genel bilgi verdiği “Ah! Ah! Pusto Tursko’ Üsküp” adlı yazısı bulunmaktadır (S. 34, s. 22-23). “Ah! Ah! Pusto Tursko” sözünün Makedonların “Ah! Viran Türkler” anlamında kullandığı bir söz olduğu belirtilmektedir. 34. sayıda Avni Engüllü’nün “Üsküp’te Hidrellez” şiiri görülmektedir. (S. 34, s.32). Recai Özcan, “ ‘Bir Başka Tepeden’ Üsküp...” başlıklı yazısında Yahya Kemal’in İstanbul’a tepeden baktığı gibi Üsküp’e bakmakta ve Üsküp’ün Osmanlı’dan kalan eserleri üzerine görüşlerini belirtmektedir (S. 34, s.10-13). Süleyman Dağ’ın Makedonya’ya yaptığı geziyi ve izlenimlerini anlattığı “Balkanlardaki Anadolu ‘Makedonya’ ” adlı gezi yazısı bulunmaktadır (S. 45, s. 23-27). Şükriye Yusuf’un 3. sayıda yer alan ve Üsküp’e olan sevgisini anlatan “Sevgiye Veda” adlı şiiri yer almaktadır (S. 47, s.19). Süleyman Baki’nin Üsküp’te Türk çarşısını anlattığı “Üsküp Türk Çarşısı’nın Tarihçesi” başlıklı yazısı 9. sayıda yayımlanmıştır (S. 47, s. 21-22). Sevba Abdula’nın “Şehrime Kötüsün Dediler!..” başlıklı yazısı 48. sayıda görülmektedir (S. 48, s. 12). Bennu Musli’nin Üsküp’ün betonlaşmasından ve değişmesinden bahsettiği “Üsküp’ün 2014 Akıbeti” başlıklı yazısı 48. sayıda yer almaktadır (S. 48, s. 17-18). Saadet Nebi, “Tiyatro ve Festivaller” başlıklı yazısında Üsküp’te 2010 yılında yapılan tiyatro festivallerinden bahsetmektedir (S. 48, s. 27-18).

Yasna Koteska'nın Üsküp'ü anlattığı “*Üsküp ve Ben*” adlı yazısı Seyhan Murtezan İbrahimi tarafından çevrilerek dergide yer almıştır (S. 48, s. 29-31). Recai Özcan'ın “*Üsküp İbn-i Payko Türbesi*”ni tanıttığı yazısı bulunmaktadır (S. 48, s.32).

2.1.7. “Hikmetli Sözler” Sayfası

Köprü dergisinde son sayfada yer alan *Hikmetli Sözler* bölümünde Türk ve Dünya Edebiyatının önemli şahsiyetlerinin özdeyiş niteliğindeki sözlerine, beyitlerine yer verilmiştir. “*Çin’de bile olsa bilgiyi arayın, gidin, elde edin.*” - Hz. Muhammed (S. A.V), “*Dağlar nice yüksek ise, yol anın üstünden geçer.*”- Yunus Emre (S. 16, s. 47). “*Aşk yolunun garip çıkışları ve inişleri vardır. Çıkarken baş döner, inerken gönül bulanır.*” - Cenap Şahabettin (S. 17, s. 47). “*İnsan ne söylediğini bilmeli; fakat her bildiğini söylememelidir.*” – Namık Kemal (S. 51, s. 40). “*Bir insan köprü kurar, bin insan geçer.*”- Özbek Atasözü (S. 52, s. 40). Bazı sayılarda *Hikmetli Sözler* bölümünde Kaşgarlı Mahmud’un Türk dilinin ana eserlerinden Divânü Lügâti’t-Türk adlı eserindeki birkaç atasözüne yer verilmiştir. “*Esende ebek yok.*” (S.41, s. 48). “*Bar bakır, yok altun.*”, “*Erdem başı tıl.*”, “*Kaynar öküz keçiksiz bolmas.*”, “*Ot tese ağız köymes.*”, “*Ata oğlu ataç togar.*” (S.43, s. 48). Makedonya’daki Türk gençliğinin *Divân-ı Lügâti’t Türk* ile tanışması açısından dergide bu atasözlerinin yer alması önemlidir.

2.1.8. Köprü Dergisinde Dikkat Çeken Diğer Yazılar

Hayati Yavuzer, Fahri Kaya'nın Köprü’de yazan gençlerin edebî bir ekol olmaya çalışmaları gerektiğini, eski edebî çizgide birtakım ürünler ortaya koymanın çok da anlamlı olmayacağını dile getirmesi üzerine *Köprü*’de yazan gençlerle ve *Köprü* ile ilgili 5. sayıda “*Köprücüler*” başlıklı bir değerlendirme yazısı yazmıştır. Yavuzer, özellikle Makedonya’da *Köprü* dergisi için yazı yazan gençlerin dili ve eğitimi, yaşadıkları sıkıntılar gibi önemli noktalara değinmiştir (S. 5, s. 6-7).

Fahri Kaya 10. sayıda yayımlanan “*‘Tefeyyüz’ 1944’te Değil 1884 Yılında Kurulmuştur!*” başlıklı yazısında Makedonya’da Türkçe eğitimi veren en köklü ve önemli bir kurum olan Tefeyyüz Okulu hakkında bilgi vermiştir. Kaya, burada Tefeyyüz Okulu’nun 1884’te açıldığını ama bunun resmî kayıtlarda yer almadığını anlatmaktadır. Kaya, bu yazıda özetle Tefeyyüz’ün önemini dile getirmektedir (S. 10, s. 13-14).

Ayfer Arif’in “*Kum Tanesi ile Mezar Taşı*” adlı yazısı 4. sayıda yayımlanmıştır (S. 4, s. 20). Arif yazısında, Makedonya’da azınlık olarak yaşayan Türklerin fırsatları değerlendirip devlet kurumlarında da Türkleri temsilen yer alması gerektiğini ancak genel olarak Türklerin ekonomik açıdan özel sektörü tercih ettiğini belirtmektedir. Makedonya’da genel bir sorun olan göçten bahsetmekte ve gençlerin genellikle Türkiye’ye göçmeyi tercih ettiğini belirtmektedir. Fakat Makedonya’daki Türk nüfusun

korunması gerektiğini ve orada da Türklüğün varlığının devam etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Farklılıkları avantaja dönüştürmek gerektiğinden bahsederek gençlere önemli bir sosyal mesaj vermektedir.

Fahri Ali'nin 6. sayıda "*Tarih Yorgun Olmaz Ki...*" adlı şiiri yer almaktadır (S. 6, s. 31). Şiirde Türkçe sevgisi anlatılmıştır: "...../ *Türkçemle bugüne varan ısıran ısıtan / Türkçem yüreğimde sevgimde halkımda / bir duygunun yüceliğiyle yarınımıza aydınlık serptiği / Türkçemle dalgalanan yaprak yaprak açılan sesi bir his bir ömür / Türkçemle dalgalanan / Sessizlik nedir diye soramam halkımın / İçindeki duygu özünde / Türkçem/ Türkçemle güzel söz yazarı yazanı yazılanı / bir kitap / bundan sorulmaz hesap / İçimde Türkçem / .....*".

Avni Engüllü "*Tefeyyüz 15 Eylül 2009 Yılında 125 Yaşında*" yazısında, Tefeyyüz'ün Makedonya'daki Türkçe eğitim veren en eski ve köklü kurum olduğunu belirtmektedir (S. 38, s. 29-34). Ayrıca Engüllü, "*Türklerde Türkçe eğitimi Orhun Abideleri'nde görünen çivi yazısına kadar uzanabilir. Türkçe eğitim bu topraklarda Osmanlı ile başladı dersiniz bir yandan doğrudur, bir yandan değildir. Osmanlı fethetmeden önce o bölgelerde tekkeler kurarmış. Hem gerekli olan dini eğitim verilir hem de Türkçe öğretilmiştir.*" diyerek Türkçe eğitimin Makedonya topraklarında çok eskiye dayandığını vurgulamaktadır (S. 38, s. 32).

Avni Engüllü "*Dilimizi Kullanmak*" başlıklı yazısıyla Türkçedeki hatalı kullanımlar ve dil bilgisi yanlışları üzerinde durmaktadır (S. 42, s. 24-27).

Bennu Musli, "*Biz, Bize Ait miyiz?*" başlıklı yazısında Makedonya'daki Türklerin Osmanlı tarihini yeterince bilmemesinden yakınmaktadır (S. 51, s. 9-10).

"*21 Aralık Türkçe Eğitim Bayramı Kutlandı*" (S. 48, s. 45-47) başlığıyla 21 Aralık 2010 tarihinde kutlanan "Türkçe Bayramı Programı"ndan bahsedilmiştir. Makedonya Türklerinin 21 Aralık 1944'te Latin alfabesi ile yeniden eğitime başlaması dolayısıyla bu tarihî gün 2007'de, Türk Demokratik Partisi'nin önerisiyle Bayramlar Yasası çerçevesinde Makedonya Türk toplumunun millî bayramı olarak kabul edilmiştir. "Türkçe Eğitim Bayramı dolayısıyla Süleyman Baki, Makedonya Türklerinin eğitim konusuna şu sözlerle değinmiştir: *Makedonya Türklerinin kültürel alanda hassasiyetleri olduğu gibi eğitim alanında da bazı hassasiyetleri söz konusudur. Türkçe Eğitim günü Makedonya Türklerinin sadece eğitim günü ve bayramı değil, Makedonya'da Türk halkının ve kültürünün mevcudiyetinin de bir ifadesidir. ... Makedonya Cumhuriyeti'nin kuruluşunda her türlü fedakârlıkta bulunan ve bu devletin kuruluşundan günümüze kadar sadık vatandaşları olan Türk milletinin ilk resmî devlet bayramı olarak kutlanan 21 Aralık 'Makedonya Türklerinin millî bayramı ve*

eğitim günü' tarihî bir öneme sahiptir. Makedonya'daki Türklerin İkinci Dünya Savaşı'nda devlet tarafından verilmiş en önemli haklarından biri de Türkçe ana dilinde eğitim hakkıdır. Geçmişten günümüze eğitimle ilgili birçok sorunla karşı karşıyadır Makedonya Türkleri. Son bir iki yılda Türkçe eğitimde az da olsa ilerlemeler görülmektedir. Doğu Makedonya'da özellikle Türkçe eğitimden mahrum öğrenciler bulunmaktadır, bu üzücüdür." (S. 48, s. 46). Bu konuşmada, Makedonya'daki Türkler açısından Türkçenin önemi ve değeri vurgulanmıştır.

3. Sonuç

Bugün Makedonya Türkleri, tüm olumsuzluklara rağmen, benliklerini ve değerlerini korumaya, millî-manevi unsurlara bağlı kalmaya ve birlik beraberlik içinde yaşamaya devam etmektedirler.

Türkçe gazete ve dergiler, Makedonya Türklerinin kimliklerini koruyarak ve yaşatarak, bu topraklarda Türk ulusunun, dilinin ve kültürünün varlığının sürdürülmesinde önemli bir role sahiptir.

Köprü Makedonya Türk Edebiyatı'nın önemli şahsiyetlerinin desteği ile Makedonya'daki Türk gençlerinin seslerini duyurduğu kendini kanıtlamış önemli bir edebiyat dergisidir.

Dergide önemli edebiyat şahsiyetleri ve eserleri tanıtılmakta, Makedonya'da isim yapmış Türklerle yapılan röportajlar yer almakta, yeni çıkan kitaplar ya da eserler tanıtılmakta, önemli eserlerle ilgili tahlil ve inceleme-değerlendirme yazıları bulunmakta, "*Folklorumuzdan*" ve "*Hikmetli sözler*" bölümleri ile anonim halk edebiyatı ürünlerine ve deyişlerine yer verilmektedir.

Dergide çıkan yazılarda yoğun olarak işlenen temalar özlem, hüznün, aşk, vatan ve millet sevgisidir. Savaşlar ve sıkıntılar sonucu yaşanan göçün derin izleri yazılara da yansımıştır. Üsküp ve Üsküp'ün tarihî yapısı, tarihe tanıklık eden Vardar Nehri ile ilgili yazılar yoğun bir şekilde yer almaktadır. Dergi incelendiğinde Yahya Kemal Beyatlı'nın Türk edebiyatı için ve Makedonya Türkleri için önemi bir kez daha anlaşılmaktadır.

Dergi geçmişten günümüze bir köprü konumundadır. Makedonya'daki genç neslin Türkçenin, Türk tarihinin, Türk Edebiyatı ürünlerinin değerini ve önemini anlamasında, birlik ve bütünlük için bilinçlenmesinde bir araç olmuştur. Aynı zamanda Makedonya'daki Türk gençler yazı yazmaya teşvik edilmiş, genç edebiyatçıların yetişmesine fırsat verilmiştir.

Bireyin millî ve kültürel kimlik kazanmasında tarihini, dilini, kültürünü en ince noktasına kadar bilmesi gerekmektedir. *Köprü*, yazılarda verilen mesajlarla Türk gençlerinin, çocuklarının millî kimlik kazanmasında etkin rol oynamaktadır.

Makedonya'daki Türkçe dergiler Türkçe ve Türklük anlamında birlik bütünlüğün sağlanmasında önemli bir görev üstlenmiştir. Fakat Türkler, ülkede azınlık durumunda olmalarından dolayı dergilerin çıkarılmasında yayınlanmasında birçok sıkıntı ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Türkçe basın yayın anlamında Makedonya'daki dergilerin, özellikle de *Köprü*'nün Türkiye'nin ilgisine ve desteğine ihtiyacı bulunmaktadır. Bu konuda Türkiye'deki yetkililerin destekleri beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Çayırılı, Necati. (2002). Makedonya Türkleri, *Türkler*, C. 20. (s. 444-454).
- Çayırılı, Necati. (2007). Günümüz Makedonya Türkleri. *Balkanlar El Kitabı*, Cilt 2, Ankara: Karam & Vadi Yayınları.
- Demir, Necati. (2009). "Oğuzlar'ın Doğu Avrupa'ya Geçmesi ve Makedonya'da Oğuz İskânları". *XIV. Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu, (Düzenleyen: Institution of The Folkloric Research)*. 8-12 Mayıs 2009, Üsküp-Makedonya.
- Demir, Necati. (2011). Saltık-Nâme ve Selçuk-Nâme Işığında Gagauz Türkleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, Vol. 3, No. 2 (2011).
- Emini, Yusuf. (2011) Makedonya Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. *Balkan Mektubu Dergisi*, s. 29-31.
- Hamza, Yusuf. (1996). Osmanlı Döneminden Makedonya'da Kalan Türk İzleri. *Birlik*. Üsküp, 13 Temmuz 1996.
- Hasan, Hamdi. (2001). "Makedonya Cumhuriyeti'nde Türkçe Ders Kitaplarının Nitelikleri". *Avrupa'da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sempozyumu*. 25-26 Ekim 2001, Ankara.
- İnbaşı, Mehmet. (2002). Makedonya'da Osmanlı Hâkimiyeti: Değişen ve Değişmeyen Kimlik. *Makedonya Sorunu Düünden Bugüne*. (Dr. Murat Hatipoğlu) Ankara: ASAM Yayınları. s. 27-44.
- Kaya, Fahri. (1999). "Makedonya'da Türkçe Yayın Hayatı". *Balkan Ülkelerinde Türkçe Eğitim ve Yayın Hayatı Bilgi Şöleni*. 20-24 Nisan 1998, Ankara: TDK.
- Köprü*. (2002-2012). Üsküp, Makedonya.
- Makedonya Cumhuriyeti Anayasası*. (Constitution of the Republic of Macedonia) <http://www.sobranie.mk> (E.T: 07.10.2012)
- Nureddin, Abdülmecit. (2008). *Osmanlı Sonrası Makedonya*. Üsküp: Matüsiteb Yayınları.
- Özkan, Nevzat. (2002). *Türk Dilinin Yurtları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şeh, Gayur. (1999). "Makedonya'da Türkçe Radyo ve Televizyon Programları". *Balkan Ülkelerinde Türkçe Eğitim ve Yayın Hayatı Bilgi Şöleni*. 20-24 Nisan 1998, Ankara: TDK.
- Turan, Ömer. (1996). Makedonya'da Türk Varlığı ve Kültürü. *Bilig*, (3)/Güz, s. 21-32.
- Ülker, Çiğdem. (1998). *Makedonya Türk Öyküsünde Kimlik Sorunu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.